

Łukasz Tomczyk
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Cieszyński Uniwersytet III Wieku

CIESZYŃSKI UNIWERSYTET III WIEKU JAKO MIEJSCE ROZWOJU AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ SENIORÓW

Uniwersytety III Wieku to placówki oświatowe i ośrodki kształcenia typu uniwersytetu otwartego, przeznaczone przede wszystkim dla osób starszych. Aktywność tych instytucji skupia się wokół organizowania wykładów, kursów, seminariów i konwersatoriów w cyklu semestralnym, a także lektoratów języków obcych, pracy w sekcjach i kołach zainteresowań (np.: literackich, pamiętnikarskich, malarskich, rękodzieła artystycznego) oraz zajęciach z obszaru oświaty zdrowotnej, zespołowych ćwiczeń fizycznych, rekreacji ruchowej czy też wyjazdów turystycznych. Uniwersytety III Wieku (UTW) działają głównie przy współpracy z ośrodkami akademickimi, domami kultury. Z reguły nie ma w nich stopni, egzaminów ani górnej granicy wieku, a program zajęć jest fakultatywny. Idea uniwersytetów dla seniorów narodziła się we francuskiej Tuluzie w 1973 roku za sprawą prawnika Pierra Vellasa¹. Obecnie system UTW działa w większości krajów europejskich oraz poza „starym kontynentem”. Stanowią one rodzaj wspólnoty edukacyjnej organizowanej dla i przez osoby będące na emeryturze, tego typu forma kształcenia odgrywa ważną rolę w profilaktyce i rehabilitacji gerontologicznej. Celem tych instytucji jest podtrzymanie na duchu, dawanie wartościowego i szlachetnego zajęcia oraz poprawa warunków życia osób starszych poprzez aktywizację: psychiczną, intelektualną, fizyczną. W swojej działalności skupiają się one również na obserwacjach i badaniach gerontologicznych. W Polsce pierwszy UTW powstał w 1975 roku w Warszawie dzięki zaangażowaniu Haliny Szwarz². Obecnie za sprawą wdrożenia idei edukacji całościowej funkcjonuje 250 placówek spełniających główne założenia tego typu instytucji. Polskie UTW funkcjonują również za granicą, m.in. w Grodnie, Wilnie, Lwowie. UTW na świecie określane są jako „Instytuty Ucze-

1 A. Zych: *Słownik gerontologii społecznej*. Warszawa 2001, s. 234.

2 Tamże.

nia się na emeryturze”, „Akademie Seniorów”, „Akademie Weteranów”, „Uniwersytety Czasu Wolnego”, „Uniwersytety Międzypokoleniowe”, „Uniwersytety Seniorów”³. Zapoczątkowany przez P. Vellasa ruch stawia przed sobą trzy zasadnicze cele:

1. Intelktualny i administracyjny potencjał UTW winien być użyty dla dalszego kształcenia ludzi starszych.
2. UTW powinien być instytucją prowadzącą badania gerontologiczne w interesie ludzi starszych.
3. Jego rolę społeczną powinno być umożliwienie wymiany kulturalnej między generacjami oraz udział w prewencji geriatrycznej⁴.

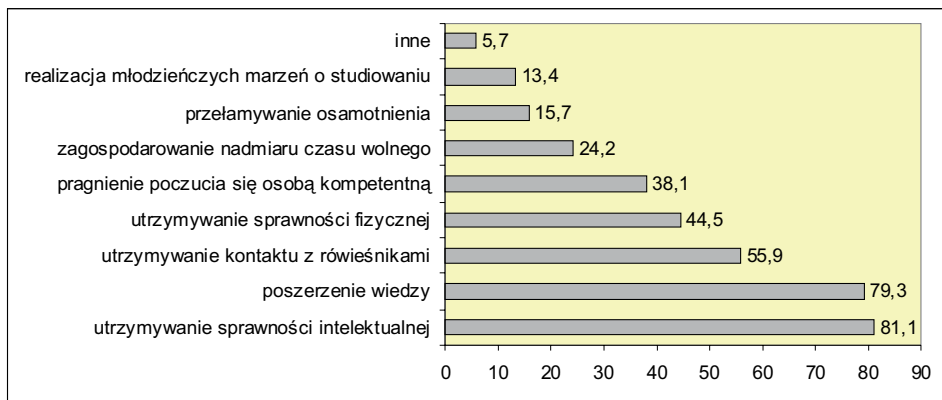
Znaczna większość polskich tego typu uniwersytetów ma charakter otwarty, ekstensywny, gdyż nie obowiązują w nich żadne egzaminy wstępne oraz sprawdziany umiejętności i wiedzy w trakcie studiowania. Dyplomy, legitymacje oraz wszystkie inne emblematy w nich uzyskiwane mają charakter symboliczny. W ekstensywnym toku kształcenia za sprawą doboru odpowiednich form edukacyjnych mają też miejsce intensywne formy działań oświatowych. Uniwersytety te dbają o ciągłe podnoszenie sprawności intelektualnej i fizycznej swoich słuchaczy. Stopień oraz rodzaje tychże aktywności warunkują radzenie sobie w sytuacjach trudnych, co przynosi się na regulację zdolności odpornościowych, a tym samym pomaga w życiu codziennym. Uczelnie tego typu wychodzą ze swym programem naprzeciw potrzebom psychospołecznym i zdrowotnym studentów w „złotym wieku”. Ważne jest, iż oprócz pełnienia różnorodnych zadań nadrzędnym celem działalności tych placówek jest dążenie do utrzymania indywidualnego dobrostanu psychofizycznego oraz należytej i godnej pozycji człowieka starszego w społeczeństwie. Drogą do realizacji tych założeń jest edukacja przez całe życie, pełniąc wiele funkcji, od pozornie najprostszych – ćwiczenia umysłu dla podtrzymania jego ogólnej sprawności, kończąc na skomplikowanym i głębokim dochodzeniu do odkrywania znaczeń zdobywanej wiedzy oraz własnego, często uwikłanego w cierpienie istnienia⁵. Motywy przynależności do UTW stanowią ważny element w funkcjonowaniu w jego strukturach. Im więcej motywów (ilość) oraz intensywniejsze ich występowanie (jakość), tym bardziej obserwowalne jest wartościowe uczestnictwo w zajęciach oraz procesach integracyjnych pomiędzy członkami stowarzyszenia. Poniższe wyniki badań uzyskane przez B. Ziębińską wskazują na motywy skłaniające do uczestnictwa w ramach uniwersytetów III wieku.

3 Tamże.

4 J. Halicki: *Edukacja seniorów w aspekcie teorii kompetencyjnej*. Białystok 2000, s. 43.

5 R. Konieczna-Woźniak: *Uniwersytety III Wieku w Polsce*. Poznań 2001, s. 52-55.

Wykres 1. Motywy skłaniające do uczestnictwa w zajęciach UTW

Źródło: B. Ziębińska: *Uniwersytety Trzeciego Wieku jako instytucje przeciwdziałające marginalizacji osób starszych* (praca doktorska). Katowice 2007, s. 251

Uniwersytet Trzeciego Wieku oprócz funkcji edukacyjnej pełni również znaczącą rolę w rozwoju społecznym, gdyż oprócz oficjalnej, formalnej strony w ramach kontaktów interpersonalnych toczy się tzw. „drugie życie”. Człowiek starszy wychodzi chętnie na spotkanie z innymi ludźmi, aby podzielić się z nimi swoimi problemami czy też radościami. UTW daje studentowi możliwość zachowania swojej godności, realizowania swych wartości. Dzięki uczestnictwu w zajęciach doznaje waloryzacji starości, ujmowanej jako podniesienie statusu społecznego oraz podwyższenia wartości końcowego okresu życia, przy łagodnej i stopniowej rezygnacji lub ograniczeniu ról społecznych, a w niektórych przypadkach wręcz przeciwnie nabywania nowych. Uczeń w wieku senioralnym potrafi zdobywać wiedzę, wykorzystując ją w praktyce w oparciu o zgromadzoną własną mądrość życiową. Bycie studentem UTW dla pewnej grupy ludzi jest nową jakością funkcjonowania na emeryturze, pozwalającą na godne starzenie się oraz podwyższenie jakości egzystencjalnej⁶.

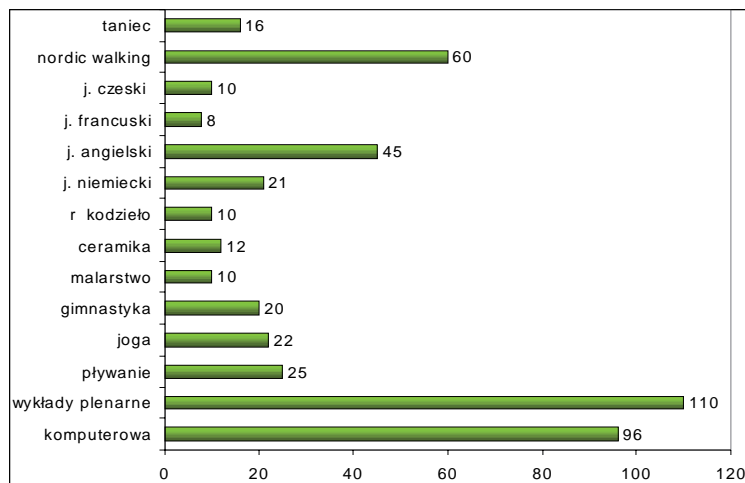
Przedstawiona powyżej ogólna charakterystyka UTW pokrywa się w znacznej mierze z założeniami oraz realnym funkcjonowaniem organizacji kształcącej seniorów w Cieszynie. Historia powstania lokalnego Uniwersytetu III Wieku związana jest ściśle z problematyką konieczności aktywizacji ludzi starszych, która została poruszona na czerwcowej konferencji w 2004 roku pt. *Miasto, Region zorganizowanej przez Uniwersytet Śląski ze współudziałem samorządowców miasta i powiatu*. Następstwem tego spotkania było kolejne zebranie w dniu 27.10.2004 roku, w trakcie którego założono stowarzyszenie pod nazwą Cieszyński Uniwersytet III Wieku (CUTW) działające w oparciu o statut oraz rejestrację sądową dokonaną w Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej 08.02.2005. CUTW od początku swojej działalności ma swoją siedzibę oraz realizuje część zajęć dydaktycznych w pomieszczeniach cieszyńskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, dzięki uprzejmości, a także wsparciu władz uniwersyteckich. Zajęcia odbywają się również w Cieszyńskim Ośrodku Kultury Dom Narodowy, Spółdzielni Mieszka-

6 G. Łój: *Uczeń uniwersytetu III wieku – nowa rola emeryta*. W: *Andragogika jako przedmiot akademicki*. Red. A. Fabiś. Mysłowice 2004, s. 188-189.

niowej „Cieszynianka”, Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym SS Boromeuszek. Wszystkie pomieszczenia udostępniane są bezpłatnie, co stanowi bardzo dużą pomoc dla Stowarzyszenia, gdyż działalność organizacji finansowana jest głównie ze składek słuchaczy⁷. W niecałe dwa miesiące od momentu zebrania założycielskiego w dniu 16 grudnia 2004 roku nastąpiła uroczysta inauguracja, na którą przybyło 60 słuchaczy oraz 35 studentów stacjonarnych tutejszych kierunków. W pierwszym roku akademickim 2004/2005 w zajęciach brało udział około 200 osób i wydano 68 nowych legitymacji członkowskich. Początkowo oferta edukacyjna składała się z wykładów plenarnych odbywających się dwa razy w miesiącu oraz sekcji: kulturalno-turystycznej, geograficzno-historycznej, zdrowotnej. W maju 2005 roku zestaw sekcji powiększył się o cieszącą się do tej pory ogromną popularnością – sekcję komputerową. Rok akademicki 2005/2006 związany był z rozszerzeniem zajęć o spotkania tematyczne w dziedzinie: języka czeskiego i angielskiego oraz sekcję pływacką i jogi. Rok 2005 zamknął się liczbą 159 wydanych legitymacji oraz dalszym ilościowym rozwojem sekcji tematycznych, gdyż pojawiały się kolejne: taneczne, języka niemieckiego i francuskiego oraz artystyczne (malarstwo, grafika, rysunek, rzemiosło artystyczne). Dopełnieniem regularnie odbywających się zajęć są cyklicznie odbywające się wycieczki. Do tej pory seniorzy odwiedzili m.in.: Łańcut, Kłodzko, Warszawę, Ołomuniec, Opawę, Pragę, Bieszczady, Pieniny, Tatry. Oprócz wycieczek w dalsze zakątki Polski i Czech studenci uczestniczą w kuligach, zabawach andrzejkowych, balach karnawałowych, czy też lokalnych eskapadach⁸.

Schemat 2

Liczba seniorów uczestniczących w poszczególnych sekcjach cieszyńskiego UTW w roku akademickim 2008/2009

Źródło: opracowanie własne

7 Na cały rok akademicki 2009/2010 składka członkowska wynosi 50zł, natomiast część sekcji finansowana jest z opłat dodatkowych (od 5 do 10zł).

8 Por. U. Pieczonka: *Aktywność kulturalna osób starszych w Stowarzyszeniu Cieszyński Uniwersytet III Wieku jako nowe zjawisko kulturowe* (praca magisterska). Cieszyn 2009, s. 53-62.

Wraz ze zwiększaniem się ilości studentów UTW pojawia się potrzeba powiększenia składu osobowego Zarządu Stowarzyszenia o kolejne 3 osoby, odtąd ilość członków odpowiedzialnych za funkcjonowanie organizacji wynosi 8 osób: Danuta Sikora (prezes), Antoni Macura (z-ca prezesa), Zdzisława Mielczarska, Paweł Przybyło, Janina Hławiczka, Krystyna Radziszewska, Krystyna Siudak, Łukasz Tomczyk. CUTW działa w trybie akademickim, rok zaczyna się w październiku uroczystą inauguracją i trwa do końca czerwca. Zarząd Stowarzyszenia⁹ zawsze z odpowiednim wyprzedzeniem planuje kolejny rok akademicki, tak, aby od października słuchacze mogli poznać plan na najbliższy semestr. Część wykładowców prowadzi sekcje bez wynagrodzeń, otrzymując jedynie zwrot kosztów własnych związanych z dojazdem oraz zakupem materiałów potrzebnych do przeprowadzenia zajęć¹⁰.

Przeciętny wiek słuchaczy UTW wynosi 64 lata. Najstarsi mają powyżej 80 lat, natomiast najmłodsi poniżej 50 roku życia¹¹. Najliczniejszą grupą wiekową są osoby pomiędzy 55 a 68 rokiem życia. We wrześniu 2006 roku liczył on 227 członków, rok później 312, z początkiem roku akademickiego 2008/2009 odnotowano 438 legitymacji, natomiast dziewięć miesięcy później osiągnięto liczbę 526 zarejestrowanych członków. Obecnie instytucja ta posiada 620 słuchaczy zapisanych w swoich strukturach. Mężczyźni stanowią zaledwie 23% wszystkich członków, jednak charakteryzują się dużą aktywnością podczas zajęć, przejawiającą się w zadawaniu pytań, prowadzeniu dyskusji. Oprócz mieszkańców Cieszyna do UTW należy spora grupa (26%) mieszkańców z okolicznych miejscowości, głównie Skoczowa, Ustronia, Wisły, Pogwizdowa, Golezowa, Puńcowa, a nawet Bielska-Białej i Jastrzębia Zdroju. Cieszyński uniwersytet dla seniorów przyjmuje w swoje szeregi osoby bez względu na rodzaj i poziom posiadanego wykształcenia, będąc instytucją otwartą. Największy odsetek stanowią osoby posiadające średnie wykształcenie, kolejną grupą są absolwenci szkół wyższych legitymujący się tytułem magistra lub inżyniera. W pryzmacie zawodowym dominują pedagodzy, ekonomiści, księgowi, jak również pielęgniarki, lekarze, stomatolodzy, mechanicy samochodowi. Jak zaznacza U. Pieczonka, w Stowarzyszeniu uwidoczniają się różnorodne postawy – bardziej lub mniej czynne, zależne od predyspozycji i potrzeb danych osób.

Po oswojeniu się z nową sytuacją, nowymi realiami kulturowymi, seniorzy dokonują samookreślenia się (...) i w zależności od indywidualnych umiejętności, wiedzy, potrzeb, możliwości czasowych i zdrowotnych obierają właściwą postawę społeczną. Kształtowaniu jednostkowych postaw społecznych w stowarzyszeniu towarzyszy również proces formowania się więzi integrujących¹².

Cieszyński UTW w swoim statucie zaznacza, iż realizacja zadań Uniwersytetu dla seniorów następuje poprzez:

9 Czynności te wykonywane są przez prezesa mgr Danutę Sikorę.

10 Tamże, s. 62-64.

11 Obecnie wprowadzono limity przyjęć do Stowarzyszenia ze względu na duże zainteresowanie wśród lokalnego środowiska ofertą UTW, wobec czego od roku akademickiego 2007/2008 członkami Uniwersytetu mogą zostać osoby, które ukończyły 55 rok życia. Ciekawostką jest, iż Zarząd Cieszyńskiego UTW posiada bardzo młodych członków poniżej 30 roku życia, wyróżniając się w ten sposób na tle innych zarządów.

12 Por. U. Pieczonka: *Aktywność kulturalna osób starszych...*, s. 62-69.

1. Kształcenie ustawiczne różnych grup społecznych, a zwłaszcza edukacji osób starszych wiekiem.
2. Aktywizację intelektualną, psychiczną i fizyczną osób III wieku.
3. Prowadzenie działań i projektów stwarzających możliwości aktywnego uczestnictwa osób starszych i przeciwstawiających się różnym formom ich społecznej izolacji.
4. Poznawanie i propagowanie nowoczesnych i różnorodnych form aktywności fizycznej i intelektualnej, w tym zdrowego trybu życia i aktywności ruchowej.
5. Tworzenie warunków dla rozwijania inicjatyw własnych osób starszych.
6. Podejmowanie inicjatyw służących środowisku osób III wieku, w tym realizacji wspólnych działań edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, itp.¹³

Realizacja zadań UTW następuje poprzez:

1. Prowadzenie działalności oświatowej i edukacyjnej w różnych dziedzinach w formie kursów i szkoleń, seminariów, konferencji, wykładów, itp.
2. Tworzenie organizacyjnych i technicznych warunków do rozwijania wiedzy i indywidualnych zainteresowań osób III wieku w środowisku lokalnym poprzez zakładanie klubów środowiskowych dla osób starszych i wspieranie ich rozwoju.
3. Prowadzenie praktycznych zajęć z zakresu kultury fizycznej oraz podejmowanie inicjatyw służących popularyzacji aktywności sportowej wśród osób III wieku.
4. Prowadzenie doradztwa i specjalistycznego poradnictwa.
5. Podejmowanie inicjatyw służących realizowaniu aspiracji poznawczych i potrzeb członków, w tym organizowaniu wyjazdów turystycznych, wyjazdów na imprezy kulturalne, sportowe, itp.
6. Prowadzenie działalności wydawniczej, popularyzatorskiej, promocyjnej.
7. Szeroką współpracę z instytucjami i organizacjami o podobnym profilu zainteresowań, tak w kraju jak i za granicą¹⁴.

Program zajęć pozwala na realizację zagadnień z wielu zakresów, takich jak: medycyna, kultura, sztuka, religioznawstwo, filozofia, pedagogika, turystyka, psychologia oraz ważny w analizowanym aspekcie kontekst dziedzictwa kulturowego. W każdym roku akademickim odbywa się kilkanaście spotkań dotyczących regionu, w którym żyją cieszyńscy seniorzy. Zajęcia te realizowane są w trakcie wykładów plenarnych oraz głównie za sprawą sekcji kulturalno-turystycznej (opiekun mgr Danuta Sikora), geograficzno-historyczno-hobbystycznej (opiekun dr Tadeusz Kania). Na przykład w roku akademickim 2007/2008, w trakcie semestru zimowego, przedstawiono następujące tematy: *Pogranicza współczesnej Europy*, *Mieszkańcy Śląska Cieszyńskiego w legionach polskich*, *Przygoda translatorska Jana Kubisza*, *Habsburskim szlakiem po Cieszynie*, *Blżej teatru*, *Po naszymu*, *Symbolika Cieszyna*, *Śląska Cieszyńskiego i Zaolzia*. Tematyka regionu jest bardzo ważna dla członków i Zarządu Stowarzyszenia, a ilość osób pojawiających się na spotkaniach związanych z dziedzictwem kulturowym jest tego potwierdzeniem.

Dla seniorów UTW w analizowanym kontekście pozwala na zaspokojenie potrzeb indywidualnego rozwoju takich jak:

13 Statut Stowarzyszenia Cieszyński Uniwersytet III Wieku (tekst ujednolicony), §8.

14 Tamże, §9.

- kulturalno-receptywne (korzystanie z instytucji kultury jakim jest UTW oraz poprzez funkcjonowanie w jego strukturach, np. wyjazdy do teatrów, wyjścia do kin),
- kulturalno-kreatywne (udział w zespołach artystycznych, kołach zainteresowań),
- wiedzy (samokształcenie, czytelnictwo, udział w odczytach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi),
- ludyczno-towarzyskie (udział w imprezach okolicznościowych, uczestnictwo z zabawach i grach towarzyskich, spotkaniach z rówieśnikami),
- rekreacyjne (możliwość biernego i czynnego wypoczynku, np. wycieczki, gimnastyka)¹⁵.

Według Raportu *Diagnoza kondycji społeczeństwa obywatelskiego w powiecie cieszyńskim* w samym Cieszynie działa 128 organizacji pozarządowych (NGO), co stanowi najwyższy wynik w powiecie. Najbardziej rozpoznawalne wśród mieszkańców są Stowarzyszenie i Fundacja „Być Razem”, Towarzystwo Sportowe „Mieszko Piast” oraz Uniwersytet III Wieku. Badania ankietowe wykazały, iż 91% mieszkańców uważa, że samorząd winien wspierać działalność organizacji z III sektora. W 2008 roku z budżetu miast sfinansowano 159 projektów realizowanych przez NGO na łączną kwotę 1,17 mln zł¹⁶. Z całej puli UTW uzyskał kwotę 1400 zł na realizację dwóch projektów. Niniejsze wsparcie dla prężnie działającej organizacji zrzeszającej aktywnych seniorów ziemi cieszyńskiej przez wiele osób uznawane jest za niewystarczające.

Badania w ramach projektu CieszLab wskazują, że organizacje pozarządowe w powiecie cieszyńskim posiadają średnio 61 członków. Duże NGO, mające więcej niż 50 osób w swoim zespole, stanowią 31% ogółu. Najliczniejszymi organizacjami z III sektora działającymi w niniejszym rejonie są: Macierz Ziemi Cieszyńskiej (blisko 1000 osób zrzeszonych w całym kraju, łącznie z kołami w Warszawie, Wrocławiu, Olsztynie, Katowicach, Krakowie), Cieszyński Uniwersytet III Wieku (ponad 600 członków), Towarzystwo Społeczno-Kulturowe Niemców w województwie śląskim (300 członków), Polski Związek Niewidomych (158 członków), Polskie Towarzystwo Ewangelickie (100 członków)¹⁷.

Popularność i duża liczba członków cieszyńskiego UTW związana jest z funkcjami, jakie pełnią tego typu placówki w społeczeństwie w zakresie aktywizacji seniorów pod względem intelektualnym, społecznym i fizycznym. Wśród najważniejszych wyróżnia się to, że:

- słuchacze charakteryzują się znaczącą aktywnością intelektualną, przejawiającą się poprzez zainteresowanie naukami humanistycznymi, medycznymi oraz przyrodniczymi,
- niebagatelną rolę w życiu studentów odgrywa ich udział w kulturalnej sferze swojego środowiska,
- aktywność kulturalna determinuje jakość życia studentów, co potwierdzają liczne wyniki badań,
- każdy z seniorów jest w stanie znaleźć coś interesującego w ofercie tego uniwersytetu, gdyż jest ona bardzo rozbudowana,

15 Z. Szarota: *Starzenie się i starość w wymiarze instytucjonalnego wsparcia*. Kraków 2010, s. 106.

16 R. Gruszczyk, B. Tyrna, M. Werpachowski: *Diagnoza kondycji społeczeństwa obywatelskiego w powiecie cieszyńskim*. Cieszyn 2009, s. 54-55.

17 Tamże, s. 18-19.

- znaczna większość słuchaczy stara się wykorzystać wiedzę zdobytą w trakcie zajęć w życiu codziennym,
- społeczne zaangażowanie słuchaczy widoczne jest zarówno w trakcie nauki uniwersyteckiej, jak również poza nią,
- studenci w przeważającej większości upowszechniają działalność placówki wśród swoich znajomych,
- seniorzy na ogół są zadowoleni z pracy swoich uniwersytetów, jednakże dostrzegają elementy wymagające ulepszenia – do głównych uwag zazwyczaj zalicza się zwiększenie ilości godzin przeznaczonych na dane spotkania, jak również zróżnicowanie i powiększenie oferty edukacyjnej,
- studenci aktywizują swoje środowisko rówieśnicze poprzez prowadzenie rozmów obejmujących zagadnienia poruszane w trakcie spotkań uniwersyteckich,
- ponad połowa seniorów uznaje swój stan zdrowia za dobry, nieco mniejsza za średni, jedynie nieliczni za zły,
- ruch dostosowany do możliwości sprzyja prawidłowemu funkcjonowaniu seniorów w aspekcie zdrowotnym, a zatem uczestnictwo w profesjonalnych zajęciach (sekcje: turystyczne, nordic-walking, gimnastyka, pływanie, turystyka piesza i autokarowa) jest korzystna dla nich samych, jak i społeczeństwa¹⁸.

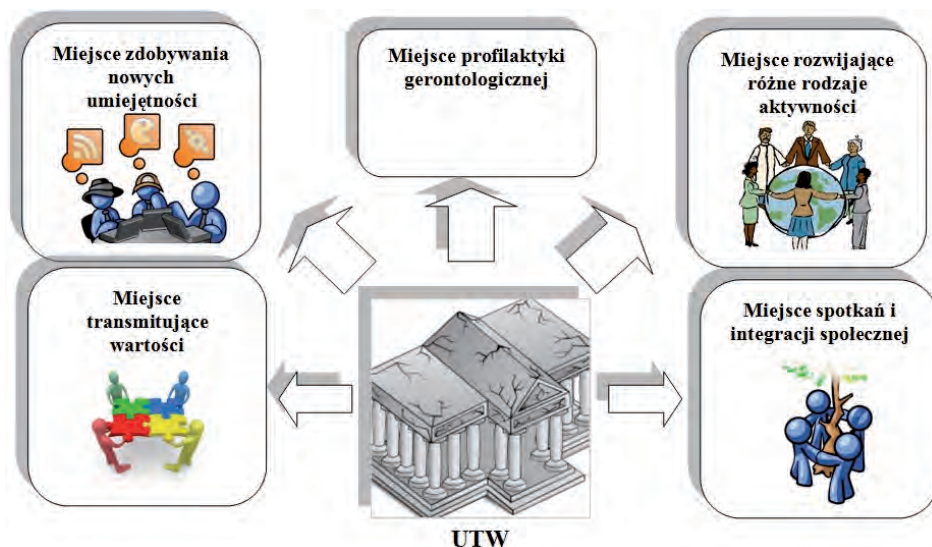
Wszystkie wymienione powyżej elementy związane są ze strategią edukacyjną dorosłych, realizowaną poprzez założenia UTW. Przede wszystkim dlatego, że jednym z zadań uniwersytetu jest włączenie osób starszych do systemu kształcenia ustawicznego, które ułatwiają każdemu – w tym przypadku osobom starszym – realizację aspiracji oraz własnego rozwoju, przygotowując do aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym, lokalnym, narodowym i globalnym oraz skutecznie przeciwdziałając wykluczeniu i marginalizacji grup społecznych wraz z efektywnym reagowaniem na zmiany związane z rozwojem nauki, techniki, globalizacji¹⁹. Oprócz typowo aktywizujących funkcji cieszyński uniwersytet dla seniorów, jak i jego odpowiedniki w całym kraju, realizuje inne cele w postaci: włączenia osób starszych do systemu kształcenia permanentnego, opracowywania i wdrażania profilaktyki gerontologicznej, prowadzenie badań i obserwacji naukowych²⁰.

18 R. Konieczna-Woźniak: *Uniwersytety III Wieku w Polsce...*, s. 157-160.

19 B. Ziębińska: *Uniwersytety Trzeciego Wieku jako instytucje przeciwdziałające marginalizacji osób starszych* (praca doktorska). Katowice 2007, s. 147.

20 R. Konieczna-Woźniak: *Uniwersytety III Wieku w Polsce...*, s. 163.

Schemat 3. Uniwersytet III Wieku jako miejsce różnorodne

Źródło: opracowanie własne

J. Halicki zajmujący się analizą kształcenia europejskich seniorów w placówkach odpowiedzialnych za takie kształcenie podkreśla w wynikach swoich badań, iż:

- w polskim systemie szkolnictwa wyższego nie istniały i nie istnieją formalne ograniczenia co do wieku kandydatów, jednak osoby starsze nie są uwzględniane jako potencjalni studenci,
- programy oferowane polskim seniorom przez oświatę dorosłych są bardzo skromne w porównaniu z możliwościami ludzi starszych w analogicznych strukturach w Niemczech i Wielkiej Brytanii,
- brak szerszych możliwości edukacyjnych dla seniorów w Polsce był ważnym motywnym dynamicznego rozwoju polskich UTW,
- edukacja seniorów służy realizacji celów osobistych i społecznych. W brytyjskich i niemieckich poczynaniach edukacyjnych cele społeczne akcentowane są dużo wyraźniej niż w polskich,
- mimo istnienia od dawna teoretycznej podbudowy przygotowanie do starości jako cel edukacyjny nie jest szerzej realizowany,
- w polskim systemie kształcenia seniorów zbyt małą wagę przywiązuje się do kontaktów międzypokoleniowych,
- polscy seniorzy nie ustępują pod względem wykształcenia osobom starszym w Niemczech i Wielkiej Brytanii, natomiast są od nich mniej aktywni w zakresie dalszej edukacji²¹.

Cieszyński Uniwersytet III Wieku pełni bardzo ważną rolę w zakresie stymulowania wszelkich form aktywności wśród seniorów. W dobie postępującego starzenia się społec-

21 J. Halicki: *Edukacja seniorów w ...*, s. 171-172.

czeństw oferta edukacyjna lokalnego uniwersytetu tego typu daje najstarszej części mieszkańców możliwość realizowania własnych pasji na różnych polach zainteresowań. Omawiana placówka wraz z innymi organizacjami takimi jak Macierz Ziemi Cieszyńskiej, Międzygeneracyjny Uniwersytet Regionalny założony przy Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym w Republice Czeskiej, stanowią aktywne punkty na edukacyjno-kulturalnej mapie Cieszyna, animując życie społeczności lokalnej na wielu płaszczyznach, takich jak: kultura, edukacja, sport, turystyka. Instytucje CUTW są znakomitym przykładem organizacji, które za sprawą swojej działalności oraz specyfiki wyrażającej się m.in. w aktywności członków posiadających ogromny zasób kapitału ludzkiego, są w stanie przyczynić się do zachowania tradycji oraz transmisji kulturowej pomiędzy rówieśnikami, a także młodszymi osobami żyjącej w danej społeczności²². Cieszyński Uniwersytet III Wieku poprzez swoje działania propaguje w środowisku lokalnym informacje o funkcjonowaniu seniorów, burząc tym samym negatywne stereotypy związane ze starzeniem się oraz starością.

Bibliografia:

- Gruszczyk R., Tyrna B., Werpachowski M.: *Diagnoza kondycji społeczeństwa obywatelskiego w powiecie cieszyńskim*. Cieszyn 2009
- Halicki J.: *Edukacja seniorów w aspekcie teorii kompetencyjnej*. Białystok 2000
- Konieczna-Woźniak R.: *Uniwersytety III Wieku w Polsce*. Poznań 2001
- Łój G.: *Uczeń uniwersytetu III wieku – nowa rola emeryta*. W: *Andragogika jako przedmiot akademicki*. Red. A. Fabiś. Mysłowice 2004, s. 183-189
- Pieczonka U.: *Aktywność kulturalna osób starszych w Stowarzyszeniu Cieszyński Uniwersytet III Wieku jako nowe zjawisko kulturowe* (praca magisterska). Cieszyn 2009
- Statut Stowarzyszenia Cieszyński Uniwersytet III Wieku (tekst ujednolicony)
- Szarota Z.: *Starzenie się i starość w wymiarze instytucjonalnego wsparcia*. Kraków 2010
- Ziębińska B.: *Uniwersytety Trzeciego Wieku jako instytucje przeciwdziałające marginalizacji osób starszych* (praca doktorska). Katowice 2007
- Zych A.: *Słownik gerontologii społecznej*. Warszawa 2001

Shrnutí

Cieszyňská univerzita III. věku jako místo rozvoje společenské aktivity seniorů

V článku byly uvedeny dějiny vzniku, vývojové etapy a současná činnost Cieszyňské univerzity III. věku /*originální název: Cieszyński Uniwersytet III Wieku (UTW)*/ ve vztahu k místu, kde je animována aktivita seniorů, bydlících v polsko-české příhraniční oblasti. Autor analyzuje úlohu, jakou UTW plní v oblasti Cieszyna a jeho širším okolí. Text zahrnuje charakteristiku fungování organizací ve vzdělávací, kulturní a společenské oblasti. Uvedení do praxe idejí celoživotního vzdělávání (ang. life long learning) bylo ukázáno z hlediska společenské gerontologie, podle které je nejen široce chápaný rozvoj jedinců ve „zralém věku“, ale rovněž podpora lokálního společenského kapitálu.

22 Modelovým příkladem sloužícím działaniom transmisijnym wartości poprzez integrację generacji jest program „Łączymy pokolenia” oraz szereg innych czynności, gdzie seniorzy działający w strukturach UTW angażują się wraz z młodzieżą i dziećmi w działania na rzecz społeczności lokalnej.

Summary

The University of the Third Age as the place of development of seniors' social activeness

The article presents the birth, developmental stages and current activity of the University of the Third Age in Cieszyn in the context of place where the activeness of seniors inhabiting the Polish-Czech borderland is stimulated. The role of this institution in the space of Cieszyn and its surroundings is subjected to the author's analysis. The text comprises the characterization of functions of the organization in the educational, cultural and social sphere. Fulfilling the idea of life long learning is shown here from the point of view of social gerontology, which aims not only at broadly understood development of the elderly but also at strengthening the local social wealth.